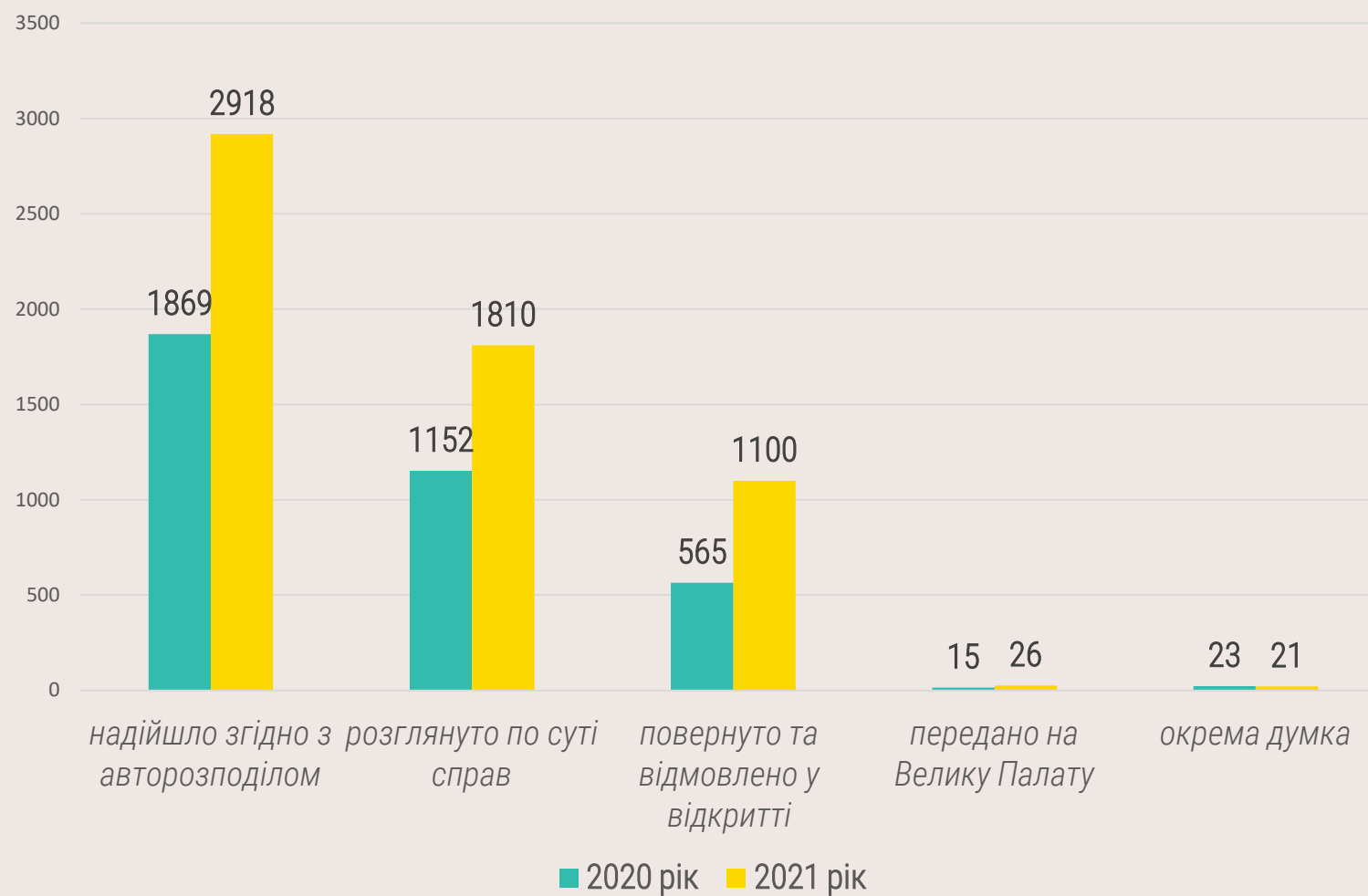

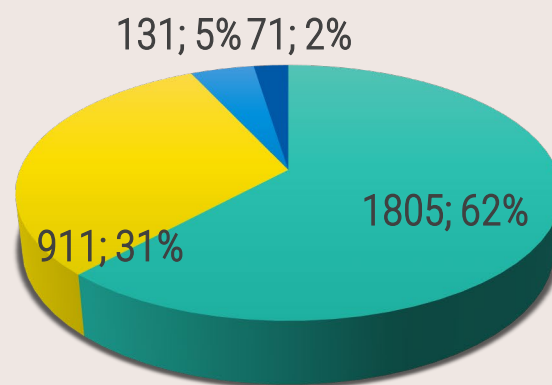
Верховний
Суд

Про підсумки роботи судової палати
для розгляду справ про банкрутство КГС ВС
протягом 2021 року

Суддям судової палати протягом 2021 року надійшло 2 918 справ, що на 56 % більше, ніж протягом 2020 року (1 869 справ):

Надходження касаційних скарг суддям судової палати протягом 2021 року /за категоріями господарських справ/:

■ справи про банкрутство (212000000 – 212080000)

■ справи у спорах щодо недоговірних зобов'язань (коди Класифікатора 210000000 – 211030000)

■ справи щодо оскарження рішень третейських судів та про видачу наказів на примусове виконання рішень третейських судів (коди Класифікатора 231000000 – 231020000)

Суддями судової палати для розгляду справ про банкрутство КГС ВС протягом 2021 року передано на розгляд судової палати **26** справ

Ухвалено судовою палатою **23** постанови, серед яких:

- **5** постанов у справах, переданих на розгляд судової палати у 2020 році;
- **18** постанов у справах, переданих на розгляд судової палати у 2021 році.

На кінець звітної періоду на розгляді у суддів судової палати перебувало **5** справ

Судьями судової палати протягом 2021 року на розгляд Великої Палати Верховного Суду (далі – ВП ВС) передано **26** справ

ВП ВС ухвалено **13** постанов у справах, переданих судьями судової палати

ВП ВС постановлено **8** ухвал про повернення справи відповідній колегії КГС ВС для розгляду

Про узгодження судовою палатою для розгляду справ про банкрутство КГС ВС практики застосування норми права

Щодо витребування боржником майна у процедурах банкрутства

- Правова позиція:

ВС підтримав зроблені ним раніше висновки у постанові від 23.04.2019 у справі № Б-19/207-09 стосовно того, що після введення процедури ліквідації до арбітражного керуючого (ліквідатора) переходить правомочність власника та керівника боржника; вибуття майна з володіння власника (банкрута) відбувається не за його волевиявленням, а за прямою вказівкою спеціального закону. Обмежуючи таким чином права власника на володіння майном, законодавець одночасно зобов'язує ліквідатора діяти добросовісно, розсудливо, обґрунтовано, у межах та у спосіб, що передбачені Конституцією України та законодавством про банкрутство. Здійснення ліквідатором – арбітражним керуючим права власності, зокрема розпорядження майном, не у спосіб та не у межах повноважень, що встановлені Законом України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» (проведення аукціону з порушенням вимог цього Закону), не є вираженням волі власника майна (банкрута) на вибуття такого майна з його володіння, що дає підстави для повернення майна володільцю шляхом його витребування у відповідачів як добросовісних набувачів у порядку частини першої статті 388 ЦК України.

Однак положення Конституції та законів України передбачають право кожного на житло і надають певні гарантії окремим категоріям осіб щодо житла.

За встановлених судами обставин (проживання у спірному помешканні разом із добросовісною набувачкою її малолітньої доньки та батька похилого віку) суди дійшли цілком обґрунтованого висновку, що в разі витребування від такої набувачки спірної квартири будуть порушені її права, а також її малолітньої доньки та батька похилого віку, гарантовані Конституцією та законами України, а конкуруючий суспільний інтерес ліквідатора у поверненні майна до ліквідаційної маси не може вважатися співмірним з тими негативними наслідками, яких зазнає життя набувачки майна та членів її родини.

- **постанова КГС ВС від 18.02.2021 у справі № Б-39/187-08 (<https://reyestr.court.gov.ua/Review/96040654>)**

Про узгодження судовою палатою для розгляду справ про банкрутство КГС ВС практики застосування норми права

Щодо порядку задоволення забезпечених вимог кредиторів після спливу 170 календарних днів з дня ведення процедури розпорядження майном боржника

- **Правова позиція:**

Закон України "Про виконавче провадження" встановлює загальні правила та механізми, які мають обов'язково бути застосовані виконавцями у процесі примусового виконання судових рішень.

Водночас з моменту порушення стосовно боржника справи про банкрутство він перебуває в особливому правовому режимі і спеціальними нормами КУзПБ для випадків звернення стягнення на майно боржника встановлені спеціальні правила.

Тож не можна вважати правомірними дії державного виконавця щодо звернення стягнення на предмет іпотеки боржника, який перебуває у процедурі банкрутства, на підставі лише положень Закону України "Про виконавче провадження", без врахування процедур і положень КУзПБ, норми якого мають пріоритет у застосуванні при розгляді справ про банкрутство щодо інших законодавчих актів України.

Відповідно до частини восьмої статті 41 КУзПБ дія мораторію припиняється з дня закриття провадження у справі про банкрутство; щодо задоволення забезпечених вимог кредиторів за рахунок майна боржника, яке є предметом забезпечення, дія мораторію припиняється автоматично після спливу 170 календарних днів з дня введення процедури розпорядження майном, якщо господарським судом протягом цього часу не було винесено постанову про визнання боржника банкрутом або ухвалу про введення процедури санації.

У частині шостій статті 41 КУзПБ закріплено, що задоволення забезпечених вимог кредиторів за рахунок майна боржника, яке є предметом забезпечення, здійснюється лише в межах провадження у справі про банкрутство.

Для дотримання принципу судового контролю у відносинах неплатоспроможності та банкрутства, зважаючи на відсутність нормативного врегулювання співвідношення процедур виконавчого провадження та процедур банкрутства, з огляду на мету та цілі КУзПБ такими, що відповідають положенням чинного законодавства України, можна вважати лише ті дії державного виконавця щодо звернення стягнення на майно боржника, які були дозволені (санкціоновані) судовим рішенням (ухвалою суду) в межах справи про банкрутство.

Отже, після спливу 170 днів з дня введення процедури розпорядження майном, якщо господарським судом протягом цього часу не було винесено постанову про визнання боржника банкрутом або ухвалу про введення процедури санації, задоволення забезпечених вимог кредиторів за рахунок майна боржника, яке є предметом забезпечення, має здійснюватися за ухвалою господарського суду, у провадженні якого перебуває справа про банкрутство, постановленою за результатом розгляду заяви кредитора. вимоги якого є забезпеченими.

Про узгодження судовою палатою для розгляду справ про банкрутство КГС ВС практики застосування норми права

Щодо поняття «член сім'ї боржника» у справах про неплатоспроможність фізичних осіб

- **Правова позиція:**

Інститут надання фізичною особою декларації про майновий стан боржника за останні три роки разом із заявою про визнання її неплатоспроможною обумовлений передусім необхідністю визначення обсягів майнових активів боржника з метою ефективного здійснення процедури погашення боргів такої особи, зокрема шляхом їх реструктуризації та подальшого задоволення грошових вимог кредиторів.

Саме тому реалізація обов'язку фізичної особи, яка звернулася до компетентного суду за визнанням факту її неплатоспроможності, надавати достовірну інформацію про все наявне майно, зумовлена не лише формальними вимогами законодавця, а й сутнісним змістом процедур у справах про неплатоспроможність фізичної особи.

Подання декларації про майновий стан надає можливість не лише встановити перелік та вартість майна, стан доходів та витрат на відповідну дату, а й розмір активів за відповідний період.

Включення до кола членів сім'ї осіб, які перебувають у шлюбі з боржником (у тому числі якщо шлюб розірвано протягом трьох років до дня подання декларації), а також їхніх дітей, у тому числі повнолітніх, батьків, осіб, які перебувають під опікою чи піклуванням боржника, пояснюється фідуціарним зазвичай характером відносин боржника з цими особами (обов'язок діяти якнайкраще в інтересах таких осіб), що може сприяти ухиленню від виконання боржником зобов'язань перед кредиторами шляхом перереєстрації майна (майнових прав) на цих осіб. До таких зловживань правом боржник може вдаватися незалежно від того, що ці особи проживають окремо від боржника, не пов'язані з ним спільним побутом і сімейними правами та обов'язками.

Таке розуміння застосування поняття "член сім'ї" у процедурі провадження у справі про неплатоспроможність фізичної особи дає підстави для висновку про включення до кола членів сім'ї боржника у частині п'ятій статті 116 КУзПБ осіб, які не є членами сім'ї в розумінні статті 3 СК України, оскільки не є особами, які спільно проживають, пов'язані спільним побутом, мають взаємні права й обов'язки.

Відмінність поняття "член сім'ї боржника", визначеного законодавством у сфері неплатоспроможності та наведеного у частині п'ятій статті 116 КУзПБ, додатково пояснюється відсутністю використання у цій частині бланкетної норми з посиланням на положення СК України, іншого нормативно-правового акта.

Положення частини п'ятої статті 116 КУзПБ самостійно і вичерпно врегульовують зміст поняття "член сім'ї боржника", яке є спеціальним, встановленим саме для цілей визначення змісту правовідносин щодо відновлення платоспроможності фізичної особи. Стаття 3 СК України для регулювання відносин у справах про неплатоспроможність фізичних осіб не застосовується.

Тлумачення частини п'ятої статті 116 КУзПБ, зважаючи на мету правового регулювання відносин неплатоспроможності боржників – фізичних осіб, дає підстави для висновку, що до членів сім'ї такого боржника в обов'язковому порядку необхідно віднести його дітей (у тому числі повнолітніх), батьків та осіб, які перебувають під опікою чи піклуванням боржника, незалежно від того, що вони не проживають з ним спільно, не пов'язані спільним побутом і не мають взаємних прав та обов'язків.

- **постанова КГС ВС від 22.09.2021 у справі № 910/6639/20 (<https://reyestr.court.gov.ua/Review/100456026>)**

Про відступлення судовою палатою для розгляду справ про банкрутство КГС ВС від висновку щодо застосування норм права

Щодо заборони нараховувати інфляційні втрати та три проценти річних на час приватизації окремих суб'єктів господарювання

- Правова позиція:

Пунктом 4-3 розділу Х «Прикінцеві та перехідні положення» Закону про банкрутство встановлено винятки щодо можливості нарахування інфляційних втрат та трьох процентів річних в порядку статті 625 ЦК України стосовно окремих суб'єктів господарювання – державних підприємства та/або господарських товариств, більше ніж 50 відсотків акцій (часток) яких прямо чи опосередковано належать державі, щодо яких прийнято рішення про приватизацію та припинено провадження у справі про банкрутство внаслідок прийняття рішення компетентного органу про приватизацію. Законодавцем фактично введено на час приватизації такі заборони та обмеження, які існували в час дії мораторію у процедурі банкрутства цього боржника.

Відсутність у введеному в дію 21.10.2019 КУзПБ положень щодо заборони нарахування інфляційних втрат та трьох процентів річних за зобов'язаннями такого суб'єкта господарювання не виключає правильності застосування приписів зазначеної норми Закону про банкрутство, яка є наслідком припинення провадження у справі з підстав приватизації боржника та була чинною на момент виникнення спірних правовідносин.

Передбачене пунктом 4-3 розділу Х «Прикінцеві та перехідні положення» Закону про банкрутство в редакції Закону від 18.01.2018 № 2269-VIII, законодавче звільнення боржника від встановленої частиною другою статті 625 ЦК України відповідальності у вигляді нарахування інфляційних втрат та трьох процентів річних на прострочену суму боргу за весь період прострочення виконання грошового зобов'язання узгоджується із частиною першою статті 13 ЦК України щодо меж здійснення особою цивільних прав відповідно до договору або актів цивільного законодавства, до яких абзацом другим частини другої статті 4 цього Кодексу віднесено закони України. Тобто положення пункту 4-3 розділу Х «Прикінцеві та перехідні положення» Закону про банкрутство мають зворотну силу в часі та поширюють свою дію на правовідносини, які виникли до прийняття норм Закону України «Про приватизацію державного і комунального майна», якими внесено пункт 4-3 до розділу Х «Прикінцеві та перехідні положення» Закону про банкрутство.

Тож за законом підстав для задоволення позову в частині стягнення з відповідача інфляційних втрат та трьох процентів річних за заявлений позивачем період прострочення сплати боргу немає.

Враховуючи наведене, ВС відступив від правової позиції, викладеної у постанові від 11.11.2020 у справі № 904/5083/19.

- постанова КГС ВС від 28.10.2021 у справі № 904/5082/19 <https://reyestr.court.gov.ua/Review/100956763>

ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ АНАЛІЗУ ТА УЗАГАЛЬНЕННЯ ПРАКТИКИ УПРОДОВЖ ЗВІТНОГО ПЕРІОДУ В СУДОВІЙ ПАЛАТІ ПІДГОТОВЛЕНО ТА РОЗМІЩЕНО У ЗАСОБАХ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ ОГЛЯДИ:

Суд
огляд
практики застосування
Верховним Судом
Закону України "Про виконавче
провадження"
у господарських справах

огляд практики застосування Верховним Судом Закону України «Про виконавче провадження» у господарських справах (рішення, внесені до ЄДРСР за червень 2020 року – грудень 2020 року);

Суд
Огляди
практики застосування
Верховним Судом
Закону України "Про судовий збір"
у господарських справах

огляд практики застосування Верховним Судом Закону України «Про судовий збір» у господарських справах (рішення, внесені до ЄДРСР, за травень 2020 року – січень 2021 року);

Суд
Огляди
практики застосування
Верховним Судом
Закону України "Про судовий збір"
у господарських справах

огляд практики застосування Верховним Судом Закону України «Про судовий збір» у господарських справах (рішення, внесені до ЄДРСР, за лютий 2021 року – червень 2021 року);

Суд
Огляд
практики розгляду Верховним Судом
справ про оскарження рішень третейських судів
та видачу наказів на примусове виконання
рішень третейських судів, утворених відповідно
до Закону України «Про третейські суди»,
якщо такі рішення ухвалені у спорах,

огляд практики розгляду Верховним Судом справ про оскарження рішень третейських судів та видачу наказів на примусове виконання рішень третейських судів, утворених відповідно до Закону України «Про третейські суди», якщо такі рішення ухвалені у спорах, віднесених до юрисдикції господарських судів (рішення, внесені до ЄДРСР, за липень 2020 року – лютий 2021 року);

Суд
Огляд практики
щодо розгляду Верховним Судом справ
у сфері страхування, якщо такі рішення
ухвалені у спорах, віднесених до юрисдикції
господарських судів

огляд практики щодо розгляду Верховним Судом справ у сфері страхування, якщо такі рішення ухвалені у спорах, віднесених до юрисдикції господарських судів;

ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ АНАЛІЗУ ТА УЗАГАЛЬНЕННЯ ПРАКТИКИ УПРОДОВЖ ЗВІТНОГО ПЕРІОДУ В СУДОВІЙ ПАЛАТІ ПІДГОТОВЛЕНО ТА РОЗМІЩЕНО У ЗАСОБАХ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ ОГЛЯДИ:

Огляд рішень Європейського суду з прав людини щодо відповідальності держави за борги державних підприємств

огляд практики ЄСПЛ щодо відповідальності держави за борги державних підприємств (за період із червня 2002 року по вересень 2019 року);

Огляд постанов Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду, прийнятих у справах про банкрутство державних підприємств та підприємств, у статутному капіталі яких частка державної власності перевищує

огляд постанов Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду, прийнятих у справах про банкрутство державних підприємств та підприємств, у статутному капіталі яких частка державної власності перевищує 50 відсотків (рішення, внесені до ЄДРСР, за листопад 2020 року – червень 2021 року);

Огляд правових висновків Верховного Суду у складі судової палати для розгляду справ про банкрутство Касаційного господарського суду

огляд правових висновків Верховного Суду у складі судової палати для розгляду справ про банкрутство Касаційного господарського суду (рішення, внесені до ЄДРСР за січень – червень 2021 року);

Огляд практики застосування Верховним Судом норм про субсидіарну відповідальність у справах про банкрутство

огляд практики застосування Верховним Судом норм про субсидіарну відповідальність у справах про банкрутство (актуальна судова практика) (рішення, внесені до ЄДРСР, за травень 2020 року – червень 2021 року) з метою забезпечення сталості та єдності судової практики;

Огляд правових позицій Верховного Суду щодо застосування положень Кодексу України з процедур банкрутства

огляд правових позицій Верховного Суду щодо застосування положень Кодексу України з процедур банкрутства (рішення, внесені до ЄДРСР, за липень – вересень 2021 року);

Огляд правових позицій Верховного Суду щодо застосування положень Кодексу України з процедур банкрутства

огляд правових позицій Верховного Суду щодо застосування положень Кодексу України з процедур банкрутства (рішення, внесені до ЄДРСР, за другий квартал 2021 року).

КРИМ ТОГО, ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ АНАЛІЗУ ТА УЗАГАЛЬНЕННЯ ПРАКТИКИ В СУДОВІЙ ПАЛАТІ ПІДГОТОВЛЕНО:

інформаційну довідку щодо застосування строків, передбачених положеннями статті 233 КЗпП України;

інформаційну довідку щодо практики застосування статті 7 Кодексу України з процедур банкрутства;

презентацію «Правові висновки ВС у складі судової палати для розгляду справ про банкрутство КГС, сформульовані у 2020 році»;

презентацію «Субсидіарна та солідарна відповідальність осіб, контролюючих боржника»;

узагальнення висновків Верховного Суду про застосування норм Кодексу України з процедур банкрутства щодо відкриття провадження у справах про банкрутство;

узагальнення судової практики Верховного Суду щодо застосування процедур неплатоспроможності фізичних осіб;

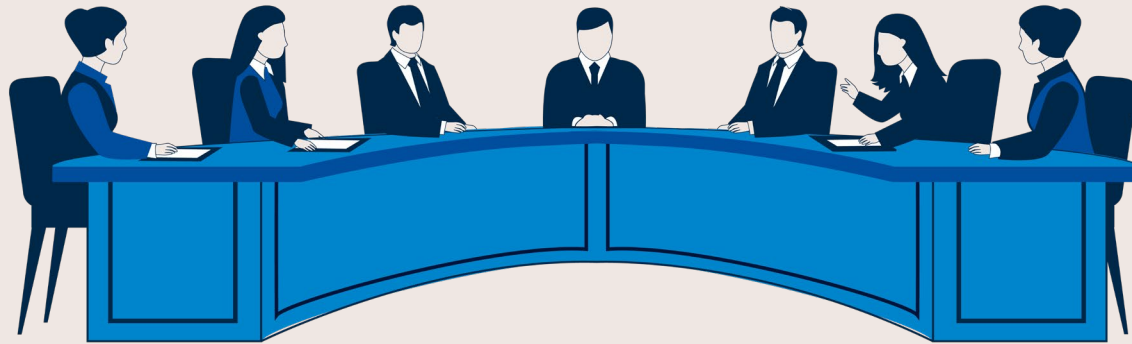
довідку щодо розгляду господарськими судами справ, учасниками (сторонами) яких є малолітні особи у процедурах банкрутства;

довідку щодо припинення обтяжень в процедурах банкрутства;

дайджест актуальних висновків Верховного Суду про застосування положень Кодексу України з процедур банкрутства (рішення, внесені до ЄДРСР, за січень – березень 2021р.).

- протягом 2021 року судді судової палати взяли участь у **57** заходах

- з них - **21** захід, на яких обговорювалися питання щодо застосування Кодексу України з процедур банкрутства

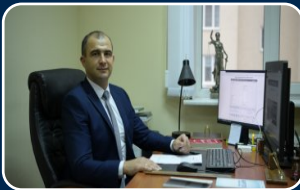

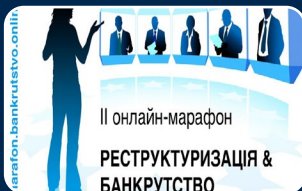
26 лютого 2021 року судді судової палати Володимир Погребняк та Сергій Жуков узяли участь у презентації Моніторингового звіту ефективності законодавства у сфері банкрутства, організованій Міністерством юстиції України спільно з проектом Європейського Союзу «Право-Justice»;

31 березня 2021 року секретар судової палати Володимир Погребняк взяв участь у консультаціях із заінтересованими сторонами щодо шляхів зняття мораторіїв, що ускладнюють виконання судових рішень, організованих Міністерством юстиції України;

7 квітня 2021 року суддя судової палати Олександр Банасько виступив з доповіддю на тему «Судова практика щодо державних підприємств і субсидіарної відповідальності у справах про банкрутство» під час онлайн-консультації «Запровадження на рівні КУзПБ субсидіарної відповідальності органу (суб'єкта), уповноваженого управляти державним майном, за зобов'язаннями державного підприємства»;

12–16 квітня 2021 року Громадською Радою при Міністерстві юстиції України було проведено II онлайн-марафон «Реструктуризація & Банкрутство», під час якого виступили з доповідями судді судової палати Володимир Погребняк, Олександр Банасько, Олег Васьковський та Ніна Ткаченко;

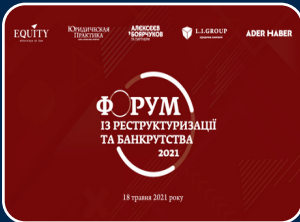

Круглий стіл
«Правозастосування та судова практика
у процедурах банкрутства
і неплатоспроможності»

23 квітня 2021 року спільно з проектом Європейського Союзу «Право-Justice» в онлайн-форматі було проведено круглий стіл на тему «Правозастосування та судова практика у процедурах банкрутства і неплатоспроможності», присвячений 30-річчю утворення господарських (арбітражних) судів України;

14 травня 2021 року за сприяння Асоціації адвокатів України спільно з Національною школою суддів України відбувся IV Судовий форум «КУзПБ та арбітражні керуючі: зміна фасаду чи нова ера?», до роботи якого долучився суддя судової палати Сергій Жуков;

18 травня 2021 року редакцією газети «Юридична практика» було проведено V Форум з реструктуризації та банкрутства, на якому виступив суддя судової палати Олександр Банасько;

26 травня 2021 року судді судової палати Володимир Погребняк, Олександр Банасько та В'ячеслав Песков виступили з доповідями на Всеукраїнській конференції «Забезпечення транспарентності (прозорості) процедур банкрутства в Україні», організованій Радою адвокатів Київської області, кафедрою корпоративних фінансів і контролінгу ДВНЗ «КНЕУ ім. Вадима Гетьмана» та Комітетом з питань правосуддя Громадської ради при Міністерстві юстиції України;

10 червня 2021 року відбувся спільний захід для адвокатів Харківщини на тему «Практика Верховного Суду щодо відкриття провадження по справах про банкрутство», організований Радою адвокатів Харківської області, в якому взяв участь суддя судової палати Сергій Жуков;

9 вересня 2021 року суддя судової палати Олександр Банасько виступив з доповіддю на тему «Актуальна судова практика ВС у справах про банкрутство за участю банків» у Всеукраїнському форумі «Ефективні способи вирішення банківських спорів», організованому Асоціацією розвитку суддівського самоврядування України спільно з Національною асоціацією адвокатів;

15 вересня 2021 року у V Конференції з виконавчого провадження, яку організувала редакція газети «Юридична практика», з доповіддю на тему «Як підвищити рівень виконання судових рішень в Україні?» взяв участь суддя судової палати Володимир Погребняк;

17 вересня 2021 року судді судової палати Володимир Погребняк та В'ячеслав Песков взяли участь у круглому столі «Судовий захист у сфері банківських послуг в умовах ринкової економіки. Перспективи та сучасний стан», організованому Громадською організацією «Асоціація суддів господарських судів України». Суддя В'ячеслав Песков виступив з доповіддю на тему «Ключові питання, які виникають під час розгляду справ про банкрутство за участю банків»;

29 жовтня 2021 року суддя судової палати Сергій Жуков виступив з доповіддю на тему «Особливості відповідальності власників та керівництва підприємств-банкрутів за боргами підприємств» на Східноукраїнському форумі з питань банкрутства, організованому Асоціацією правників України;

12 листопада 2021 року на Всеукраїнському семінарі для суддів місцевих та апеляційних господарських судів на тему «Проблемні питання застосування КУзПБ», організованому Національною школою суддів України, виступили з доповідями судді судової палати Сергій Жуков, Олександр Банасько та Ніна Ткаченко;

19 листопада 2021 року у VII Форумі з конкурсного права, що відбувся за сприяння Всеукраїнської громадської організації «Асоціація правників України», взяли участь судді судової палати Володимир Погребняк та Сергій Жуков, який виступив з доповіддю на тему «Практика наше все!»;

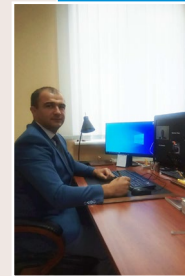
17 грудня 2021 року на правовому практикумі «Справи про банкрутство: юридична доктрина та практика Верховного Суду», організованому юридичним журналом «Право України» спільно з Юридичним порталом «RATIO DECIDENDI», суддя судової палати Володимир Погребняк виступив з доповіддю на тему «Актуальна судова практика Верховного Суду у справах про банкрутство».

Судді судової палати у засобах масової інформації неодноразово висвітлювали новели Кодексу України з процедур банкрутства та прогнози його правозастосування:

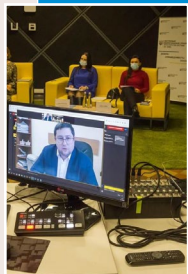
- газета «Закон і бізнес» 2021. 6–12 лютого (№ 6) - інтерв'ю із суддею судової палати Володимиром Погребняком «Уведені законодавцем процесуальні фільтри не зробили самі справи легшими»;

- 23 червня 2021 року суддя Олександр Банасько відповів на запитання інформаційно-аналітичного видання «Борг.Експерт». Інтерв'ю складалося з двох частин: «Діяльність арбітражних керуючих» та «Кодекс з процедур банкрутства, його новели та судова практика, яка спрямована на досягнення легітимної мети процедур банкрутства – максимального задоволення вимог кредиторів»;

- на Youtube-каналі у травні місяці 2021 року суддя Сергій Жуков виступив зі своєю авторською програмою «Сама суть», тема: «Субсидіарна відповідальність у справах про банкрутство»;

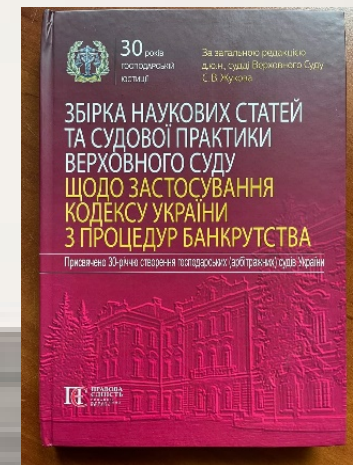
- розміщено 43 повідомлення (кейси) про результати розгляду судових справ, що мають суспільне значення.

У 2021 році вийшов друком науково-практичний посібник «Ліквідаційна процедура банкрутства юридичних осіб відповідно до Кодексу України з процедур банкрутства», а також «Збірка наукових статей та судової практики Верховного Суду щодо застосування Кодексу України з процедур банкрутства», упорядник – Сергій Жуков.

Верховний Суд

Верховний
Суд

Дякую за увагу!